

Letniční intelektuální triumfalismus: Od Charlese Parhama po Amose Yonga

Teologie | 13.1.2016 @ 21.19

Titulek tohoto článku je volným překladem názvu mé seminární práce v předmětu „Letniční triumfalismus a Luterova teologie kříže,“ kterou vyučoval můj děkan David Courey. Pan doktor Courey bude mimochodem v týdnu od 25.1. přednášet na VOŠMT *Témata Skutků apoštolských*, přihlášení je stále otevřené. V angličtině název mé seminárky zní *The Full Gospel Intellectual Triumphalism: From Charles Parham to Amos Yong*. Pro čtenáře svého blogu krátce shrnu její obsah. To jen abyste věděli, co na té škole tak moc dělám. Plný text práce jsem publikoval [na Academia.edu zde](#). Za svou angličtinu se krapet hanbím, neboť mé členy a čárky často skáčou v rytmu intuice. Dále musím říci, že toto nespíš není nejlepší seminárka, kterou jsem na CTS napsal. Jde o v pořadí 6. a některé předchozí mne stály daleko více úsilí. Někde se ale začít musí a tato je svým tématem velmi aktuální. Nyní k samotnému shrnutí.

(I) V první části práce jsem na čtyřech chronologicky uspořádaných příkladech z historie předvedl letniční anti-intelektualismus a pak jej identifikoval jako zvláštní formu triumfalismu.

(A) Prvním příkladem byl Charles Fox Parham. Tento člověk absolvoval asi dva roky biblické školy, kterou opustil, protože vzdělání by mu bránilo ve službě. Nedostatek vzdělání nebránil jeho představitosti a velmi specifické doktrinnální orientaci. Věřil například, že anglosasové jsou biologickými potomky deseti ztracených Izraelských kmenů a že Kristova nevěsta může sestávat pouze z přímých potomků Abrahama. Příslušníci barevných ras byli pohané, s nimiž nebylo radno mísit se, nakolik chtěl člověk ujít Božímu trestu. Parham se dále domníval, že dar jazyků je dar skutečných živých jazyků, jichž se má použít k rychlé evangelizaci světa. Ačkoli jeho doktrína prakticky zcela ztroskotala, protože jinému živému jazyku se pod vlivem Ducha nikdo dlouhodobě nenaučil, Parham toto učení zastával dlouhá léta až do své smrti. Problém Parhama jsem spatřil v jeho izolovanosti a neschopnosti nechat se korigovat dialogem s ortodoxními teology.

(B) Druhým příkladem pro mne byla raná letniční doktrína pozdního deště. Osobnosti jako Maria Woodworth-etterová (předchůdkyně McPhersonové, Kuhlmanové a Bennyho Hinna) věřila, že letniční probuzení není jen tak ledajaké probuzení, jakých bylo v novodobých dějinách Ameriky docela dost, ale speciální probuzení pozdního deště, tj. probuzení v závěru dějin, po němž už jistě dojde k rychlé evangelizaci světa a k příchodu Páně. Problém jsem zde spatřil v extrémním důrazu na iminentní Pánův příchod na úkor nutnosti zachovat víru pro budoucí generace prostřednictvím organizovaného vzdělávání. Architekt hermeneutiky pozdního deště D. Wesley Myland například tvrdil, že „Bůh si činí pracovníky a posílá je do nejzazších končin země za stejně dlouhou dobu, kolik by trvalo normální biblické škole přijmout je za studenty u přijímaček“. Tato rétorika letničnímu vzdělávání nikterak nepřidala.

(C) Třetím příkladem je extrémně pomalý vývoj letničního vzdělávání. Assemblies of God, tj. největší letniční denominace v USA, byla založena roku 1914. První biblická škola vznikla roku 1922. Pak vznikly další, ale teprve v roce 1937 vznikl v denominaci odbor vzdělávání, který měl dohlížet na sjednocení kvality zcela roztržitých programů, které si každý vedoucí dělal jak chtěl. Skoro všechny školy AoG byly až do 50. let záměrně neakreditované! A teprve v roce 1972, tj. 58 let od založení denominace a 66 let od počátku hnutí, byl založen první letniční teologický seminář. Uf! Jen pro srovnání je potřeba uvést, že puritánům trvalo založení Harvardu asi 6 let od doby, kdy osídlili danou oblast. Problém jsem zde našel u samotných učitelů na raných letničních biblických školách. Namísto touhy po zlepšování intelektuální kvality se utíkali k extrémnímu důrazu na duchovní kvalitu a kladli duchovní a intelektuální do falešného protikladu. Jasně jsem také napsal, že si nemyslím, že bylo špatně, že biblické školy nesplňovaly standardy nějakých akademických institucí. Některé věci se musí dělat „po našem“! Problém byl v tom, že učitelé byli líní připravovat se a svou lenost zakrývali modlitbou. Protože... upřímně řečeno... příprava na výuku je v drtivé většině případů velmi těžká práce, která je daleko více vyčerpávající, než „vaj don jů prej“ a „lets kam tu au lód“.

(D) Čtvrtým příkladem je velmi nepřátelské prostředí, v němž dnešní letniční učitelé žijí a které je často donutí opustit letniční denominaci. S přihlédnutím k osobním příběhům, s nimiž jsem se setkal, jsem jako ústřední motiv k odchodu

identifikoval frustraci. Být v letniční denominaci učitelem, to je jako kopat proti bodcům. Nikdo vás neposlouchá, platí vás příšerně, lidé zpochybnují vaši duchovnost a vaši schopnost sloužit, takže vás nezvou kázat na konferenci a neustále vám někdo cpe, že nesmíte „pozvednout své srdce“. A to ani když jste zcela loajální letničnímu poselství, souhlasíte s denominačním vyznáním víry, s ústavou a navíc máte ty lidi rádi. V práci se opírám o průzkum letničního teologa Paula Lewise z APTS a o dva příklady, jmenovitě příběh Rogera Olsona za americké prostředí a Aleše France za české. Nemusí o nich nutně platit vše, co jsem výše naznačil, ale u obou platí, že byli svou denominací vypuzeni v podstatě kvůli pedagogické či teologické činnosti nebo aspiraci na ni.

Když jsem tyto chronologicky seřazené faktory shrnul, vyšel mi z toho následující závěr: **Klasické letniční hnutí je vůči intelektuální činnosti nepřátelské, protože si myslí, že ji nepotřebuje.** Parham se nepotřeboval s nikým radit. Myland nepotřeboval biblickou školu, u níž jsou moc dlouhé i přijímačky. AoG necítila potřebu rozvíjet vzdělávání. Současné letniční církve nepotřebují učitele. Toto nepřátelství vůči intelektuálnímu, totiž anti-intelektualismu, jsem za pomoci definice kanadského teologa Douglase J. Halla rozeznal jako formu triumfalismu. Ta definice zní:

Triumfalismus je tendencí všech silně zastávaných světonázorů, ať světských či náboženských, prezentovat se jako plný výčet reality, nechávat při tom velmi malý prostor k debatě o rozdílných názorech a vyžadovat od svých stoupců neochvějnou víru a poslušnost. Tato tendence je triumfalistická tím, že triumfuje, minimálně dle svého pohledu, nad nevědomostí, nejistotou, pochybností a neúplností jakož i nad každým jiným názorem.

V čem je podle mně anti-intelektualismus triumfalismem? Je to v tom, že letniční podání anti-intelektualismu jej zdůvodňuje ponětím o úplnosti, definitivnosti, konečnosti své duchovní zkušenosti křtu Duchem svatým. Jen se zeptejte typického letničního proč se nevzdělává, když tu svou víru bere tak vážně. V 8 případech z 10 vám odpoví, že on to **nepotřebuje**, protože jeho Duch svatý „vede do veškeré pravdy“ (J 16,13). Letniční tak svou zkušenost pokládá za dostatečnou k úplnému výčtu reality, takže nepotřebuje debatovat o jiných názorech, nadto pak vyžaduje naprostou víru a poslušnost duchovní zkušenosti (která často bývá z praktických důvodů garantována autoritou) a tím triumfuje nad nejistotou „teologů“ (tj. v letničních kruzích často nadávka) a triumfuje i nad každým jiným názorem.

Po tomto rozboru přichází na řadu klíčový argument mé práce, který pak vede jednak k pokračování chronologického vyprávění o letničním postoji k intelektuálnímu a za druhé k jakémusi zapouzdření celé práce do jedné teze. Onou tezí je, že letniční anti-intelektualismus není jediným výrazem intelektuálního triumfalismu. Okolo této teze je celá práce postavena a doufám, že ji pan děkan pochopí a vezme v úvahu. Pokud ne, pak mi strhne body za to, že je má práce příliš roztržepená.

(2) Ve druhé části mne má teze mne vede k tomu, abych hledal příklady intelektuálního triumfalismu v letničním post-anti-intelektualismu. Při svém hledání jsem na jako na nejzřejmější příklad narazil na progresivního letničního teologa Amose Yonga. Yong je typicky letniční, protože je ordinovaný služebník Assemblies of God a v celém svém myšlení, jakkoli progresivním, klade silný důraz na zkušenost s Duchem svatým. Yong je progresivní, protože se nachází v progresivně evangelikálním rámci. Jeho progresivita a letničnost i celý jeho teologický program se nejjasněji rýsuje v jeho pojetí vztahu přírodních věd, filosofie a náboženství. Při definici tohoto vztahu Yong začíná kritikou konkordismu když tvrdí, že vědu je potřeba nechat mluvit za sebe a nezneužívat ji k teologické agendě. Zároveň tvrdí, že s přírodní vědou lze konverzovat na vyšší úrovni jakéhosi vše překrývajícího teologického rámce. Výhodiskem k vytvoření tohoto rámce je mu zvláštní výklad příběhu o stvoření. Yong zdůrazňuje, že Duch svatý se nejen „vznášel nad vodami“, ale také byl „duchem života“, kterého Bůh vdechl do svého stvoření. Byl nejen nad, ale také uvnitř. Tento Duch by tudíž měl být schopen harmonizovat diskurz přírodních věd a teologie. Jak ale na to? V tomto bodě začíná být Yong silně filosoficky specifický. Říká, že se drží umírněného foundationalismu (něco jako „myslím tedy jsem“, akorát to „myslím“ nemusí být dogma, jen článek víry, který není vyvrácen). Základem jeho tzv. „pneumatologického foundationalismu“, tedy to, co bylo pro Descartese ono „myslím“, je pro Yonga „pneumatologická imaginace“, tj. reflexe zkušenosti s Duchem svatým v komunitě věřících. Tato imaginace nám má umožnit „pochopit nejen božskou a lidskou zkušenost a skutečnost, ale také démoniku přírody“. Yong zde v podstatě říká, že letniční zkušenost je základem pro „teologii vědy“, v níž může dojít ke svobodnému dialogu mezi teologií a přírodní vědou, jenž nutně povede k pochopení nejen náboženského, ale i lidského a přírodního poznání.

V tomto spočívá Yongův triumfalismus, který překvapivě, byť ne přesně, zapadá do Hallovy definice. Yongův pneumatologický foundationalismus používá letniční zkušenost k tomu, aby poskytl cestu k „plnému výčtu reality“. A ačkoli Yong nechává „velmi **velký** prostor k debatě o rozdílných názorech“ a „**nevyžaduje** od svých stoupců neochvějnou víru a poslušnost“, jeho foundationalismus je triumfalistický, protože „triumfuje, minimálně dle svého pohledu, nad nevědomostí, nejistotou, pochybností a neúplností“ ve věci vztahu vědy a víry. Jinak řečeno: Yong se chopil

onoho starého letničního ponětí dostatečnosti, kterého někteří zneužívají k anti-intelektuální rétorice. Tuto dostatečnost a úplnost vzal a vsadil ji do epistemologického rámce. To, co vzniklo, je z mého pohledu triumfalistické pojetí překryvu mezi náboženskou zkušeností a vědeckým poznáním.

V poslední části práce nabízím lék na Yongův přestřel. Tento lék jsem našel v adaptaci myšlenek z děkanovy dizertace. Lék se skládá ze dvou složek: Luterovy teologie kříže a Bonhoefferovy etiky „posledního a předposledního“. Jedním ze základních kamenů Lutherovy teologie kříže, která leží v přímém protikladu vůči triumfalistické „teologii slávy“, je tvrzení, že Bůh je zcela skrytý. Bůh nikdy není zcela zjevený. Pouze v momentu ukřižování Ježíše Krista se Bůh dialekticky zjevuje, ačkoli zůstává skryt. Základní myšlenkou Bonhoefferovy etiky posledního a předposledního je to, že zatímco ospravedlnění hříšníka je to Boží poslední slovo, všechno, co člověk učiní pro nebo proti, je nanejvýš předposlední. Všechno předposlední, co člověk činí, by měl činit ne jako „metodu“ předposledního, které jde vstříc poslednímu, ale jako „připravování stezky Páně“, které jde od posledního k předposlednímu. Z těchto dvou konceptů jsem syntetizoval odpověď na letniční intelektuální triumfalismus.

Poslední (úplné) intelektuální porozumění není součástí předposlední letniční zkušenosti. Tím je vyloučen anti-intelektualismus, který sám sebe pokládá za konečný a namísto aby ve své „předposlednosti“ připravoval stezku Páně, předstírá svou intelektuální konečnost. Při přípravě stezky Páně musíme samozřejmě pamatovat na to, že jde o pohyb od posledního k předposlednímu, ne od předposledního k poslednímu. Proto jde spíše o odkrývání zjeveného než o zjevování skrytého. Zde je Yongův pneumatologický foundationalismus vyzván k přehodnocení svého dosahu. Přesný vztah přírodních věd a náboženství je totiž součástí ultimátního, tj. posledního poznání, protože Bůh je skrytý Bůh. V „epistemologii kříže“ tak proti sobě hypoteticky stojí svátost pochybnosti a hřích jistoty. Na velmi konkrétní úrovni se zde volá po přísném biblickém pozitivismu. I ten poskytne prostor pro kreativní „přípravu cesty Páně“. Nedopustí se ale „hříchu jistoty“ přehlížením nedosažitelnosti skrytého Boha.

Takové je tedy shrnutí. Jak jsem řekl, nahrál jsem ji [na Academia.edu](https://selah.cz). Kéž je pro vás požehnáním.

<https://selah.cz/teologie/letnicni-intelektualni-triumfalismus-od-charlese-parhama-po-amose-yonga/>